

Radu Ogarcă

**STUDIU PRIVIND IDENTIFICAREA ȘI INFLUENȚAREA
DETERMINANȚILOR ETICII DECIZIILOR
ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII
DIN REGIUNEA OLTENIA**

Radu Ogarcă

**STUDIU PRIVIND IDENTIFICAREA ȘI INFLUENȚAREA
DETERMINANȚILOR ETICII DECIZIILOR
ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII
DIN REGIUNEA OLTENIA**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2013**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. Tudor NISTORESCU
Prof.univ.dr. Adriana BURLEA ȘCHIOPOIU

Copyright © 2013 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OGARCĂ, RADU

**Studiu privind identificarea și influențarea determinantilor
eticii deciziilor în cadrul întreprinderilor mici și mijlocii din
regiunea Oltenia / Radu Ogarcă. - Craiova : Universitaria, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0628-9

65.012.4:334.012.63+334.012.64
65.012.123:664.6(498.2)

Acknowledgement: Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU/89/1.5/S/61968, proiect strategic ID 61968 (2009), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

„...de câte ori sunt întrebat cât de departe sunt gata să merg pentru a-mi realiza țelurile, răspunsul meu e același. Prioritatea mea este să nu încalc legea și verific mereu ca acest lucru să nu se întâmple.

Reputația este totul. Dacă vă lansați în afaceri și mă întrebați ce sfat v-aș da, v-aș spune: «Fii cinstit! Nu înșela – dar urmărește câștigul!» Această regulă trebuie să se extindă și asupra vieții voastre particulare. Motto-ul meu este: «Niciodată să nu faci un lucru care să te împiedice să dormi noaptea!» E o regulă bună de urmat.”

(Richard Branson)

“Un antreprenor valoros nu încalcă niciodată principiile etice în afaceri sau în viața personală. Sau, cum ar spune un teoretician al eticii în afaceri, «învingătorii adevărați nu înșală niciodată». Într-un fel, imediat ce ai început să înșeli, să minți, să joci incorect, chiar dacă în aparență afacerea ar putea să meargă foarte bine în continuare, în realitate ești deja pe o pantă descendentă, pentru că, așa cum minciuna are picioare scurte, nici lipsa de etică nu poate merge mult mai departe.

Și, în sens larg, chiar dacă pentru o perioadă de timp îi poți, probabil, păcăli pe cei din jurul tău, nu poți avea cu adevărat succes dacă nu ești etic, dacă nu joci corect: chiar dacă îi păcălești cumva pe cei din jurul tău, nu poți să te păcălești pe tine, iar tu vei ști că nu ești un succes, ci doar un «eșec deghizat în succes»”

(Marius Ghenea)

Mulțumiri

Echipei de management a proiectului „Parteneriatul universitar în cercetare – un pas înainte spre o școală postdoctorală a viitorului”, ID 61968, pentru sprijin, prietenie și șansa oferită de a participa la cercetări și dezbateri în cadrul unui colectiv emulativ de tineri cercetători, din domenii diferite, dar la fel de pasionați.

Prof. univ. dr. Elena Lolescu și prof. univ. dr. Gheorghe Matei, pentru sugestiile constructive oferite anual în cadrul rapoartelor de evaluare a activității postdoctorale.

Prof. univ. dr. Tudor Nistorescu, pentru îndrumarea pe parcursul stagiului postdoctoral, pentru timpul acordat studierii acestei lucrări și pentru sfaturile oferite.

Doamnei prof. univ. dr. Adriana Burlea Șchiopoiu, pentru observațiile științifice riguroase și pentru contribuția critică la structurarea cercetării, cu regretul că i-am solicitat sprijinul doar pe finalul demersului meu de cercetare.

Colegilor asist. univ. dr. Cosmin Băloi și asist. univ. dr. Silvia Puiu, pentru timpul pe care și l-au alocat în a citi capitole ale lucrării și pentru sugestiile pe care mi le-au făcut.

Prietenului, prof. univ. dr. Sorin Domnișoru, pentru stilul de recenzare a două capitole ale lucrării, în spiritul unei anumite „chimii” create în timp între noi.

Cristinei, care mi-a fost alături pe perioada finalizării cercetării postdoctorale, dându-mi încredere și suportându-mi cu delicatețe indispozițiile apărute când lucrurile nu au mers așa cum aș fi vrut.

Fiului meu Andrei, care a înțeles că uneori „tata a avut treabă la calculator” și el a trebuit să se joace în liniște.

Introducere

Etica în afaceri este, în ultimii ani, o „modă” în preocupările cercetătorilor și, de asemenea, în plan pragmatic, în preocupările managerilor. Factori catalizatori, în acest sens, au fost și scandalurile corporative din ultimii 10-15 ani. Și din acest considerent, dar nu numai, multă vreme s-a prezumat că unitatea de analiză a eticii în afaceri este compania mare, corporația. În ultimii câțiva ani, în plan teoretic, dar și la nivel pragmatic, s-a înțeles necesitatea, importanța preocupărilor pentru etica în afaceri și la nivelul unei întreprinderi mici și mijlocii.

Lucrarea de față își propune să abordeze „antreprenoriatul” și „etica în afaceri” în conexiunea lor, în mediul de afaceri românesc și, mai mult, contextualizat în cadrul unor întreprinderi din regiunea Oltenia.

Demersul este unul delicat și ar putea fi calificat chiar lipsit de obiect, sau cu rezultate deja cunoscute, atâta timp cât întreprinzătorul român (sau am putea spune, cu o notă peiorativă, patronul român) este prezentat în mass-media (și imaginea s-a consolidat și în mentalul colectiv) ca fiind lipsit de scrupule, orientat doar de propriile interese, urmărind profitul pe termen scurt, exercitând un management „după ureche”, eludând adesea legea, netransparent și lipsit de orice preocupare privind salariații sau clienții.

Sunt aceste elemente stereotipuri (măcar în parte) sau generalizări nedrepte pentru o parte dintre întreprinzătorii români? Este o întrebare la care cercetarea de față va încerca să dea unele răspunsuri.

Mai mult, studiul se va focaliza asupra regiunii Oltenia, o zonă în care atât antreprenoriatul cât și etica în afaceri sunt, așa cum o arată mai multe studii (dintre care am putea aminti, cu titlu de exemplu, Carta albă a IMM-urilor elaborată anual de către

Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România), la un nivel mai scăzut comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare din România.

Demersul nostru va porni de la analiza proceselor decizionale din întreprinderile mici și mijlocii. Acest fapt are la bază următoarele premise: pentru a cataloga ca etic sau neetic comportamentul unei firme este necesar să analizăm deciziile adoptate în cadrul acesteia; în quasi-totalitatea lor deciziile organizaționale au o componentă etică.

O a doua direcție de cercetare va urmări identificarea provocărilor/dilemelor de natură etică cu care se pot confrunta întreprinderile mici și mijlocii.

Ca o a treia direcție de cercetare a proiectului, ne propunem să identificăm factorii de influență ai eticii deciziilor în cadrul IMM-urilor, respectiv elementele care îi determină pe întreprinzători (și pe managerii din cadrul IMM-urilor) să acționeze etic sau neetic într-o anumită situație decizională. În principiu, acești determinanți sunt legați de personalitatea întreprinzătorului, mediul intern și mediul extern al organizației. În cadrul acestei etape se vor identifica elementele de particularitate privind determinanții eticii deciziilor în întreprinderile mici și mijlocii din Oltenia.

Ultima direcție de cercetare vizează identificarea unui set de măsuri prin care se poate acționa pentru eliminarea, diminuarea sau potențarea efectelor anumitor factori asupra deciziilor din cadrul IMM-urilor, pentru a generaliza comportamentele etice ale acestora.

Demersul nostru este unul de cercetare aplicativă, inductiv-deductiv, caracterizat printr-o permanentă pendulare între teorie și practică. În consecință instrumentarul metodologic va fi atât cantitativ (anchete, analiza statisticilor oficiale, observarea sistematică), cât și calitativ (interviuri, observații, cercetări etnografice).

Capitolul 1

Punere în scenă

1.1. Incursiune în literatura de specialitate privind etica deciziilor în întreprinderile mici și mijlocii

Domeniul de cercetare presupune abordarea interconexată a următoarelor problematici teoretice: etica în afaceri/etica în întreprinderile mici și mijlocii; procesele decizionale organizaționale/procesele decizionale în IMM-uri/procesele decizionale etice; influența unor elemente de natură regională asupra eticii în organizații.

Etica în afaceri se poate spune că este un domeniu „la modă” în ultimii 20 de ani, în literatura de specialitate străină. Scandalurile din SUA de la începutul anilor 2000 (Enron, WorldCom), dar și cele mai recente (în special din lumea financiară), care pe lângă dimensiunea de ilegalitate au avut și o dimensiune de imoralitate, au fost factori favorizanți pentru intensificarea preocupărilor specialiștilor în acest domeniu.

Din păcate în România nu putem vorbi despre un „sincronism”, nici în plan teoretic, nici în plan pragmatic. Relevant în acest sens este numărul extrem de limitat al unor cărți abordând de o manieră integrată domeniul (mai bine reprezentat este domeniul responsabilității sociale, doar un subdomeniu al eticii în afaceri)¹.

---

¹ Crăciun D., *Etica în afaceri*, Editura ASE, București, 2005; Crăciun D., Morar V., Macovicuic V., *Etica afacerilor*, Editura Paideia, București, 2005; Dăianu D., Vrânceanu R., *Frontiere etice ale capitalismului*, Editura Polirom, Iași, 2006; Iamandi I. E., Filip R., *Etică și responsabilitate socială corporativă în afacerile internaționale*, Editura Economică, București, 2008; Ionescu Gh. Gh., Bibu N., Munteanu V., *Etica în afaceri*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006; Morar V., *Éthique des affaires: réciprocité, rationalité, responsabilité*, Editura

În niciuna dintre aceste lucrări nu este abordată problematica specifică eticii în afaceri în cadrul unui IMM. Mai mult, nici lucrările de referință din domeniul managementului IMM-urilor² nu abordează într-un capitol separat problemele de natură etică cu care se confruntă IMM-urile, spre deosebire de lucrările cu conținut similar din literatura străină.

De asemenea, mai trebuie precizat faptul că în lucrările românești abordând etica în afaceri, în special prin exemplele folosite, se induce ideea că la derapaje etice sunt predispuși mai degrabă marile companii (trebuie să-l excludem de aici pe dl. prof. univ. Dan Crăciun care face unele precizări împotriva acestui curent, dar fără a intra în prea multe detalii). Nimic mai fals, și acest fapt este ușor vizibil în economia românească, unde multe IMM-uri funcționează la limita legii (uneori și în afara ei, dar aceasta nu mai prezintă domeniu de competență pentru etică).

Literatura străină privind etica și antreprenoriatul, mai ales în ceea ce privește articolele publicate în reviste de prestigiu, este destul de bogată. Nu putem face aici o prezentare exhaustivă a acesteia. Vom puncta doar cele mai frecvente abordări³:

ASE București, 2006; Mureșan V., Managementul eticii în organizații, Editura Universității din București, 2008; Pop Coșuț I., Introducere în etica afacerilor, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2008; Țigu G., Etica afacerilor în turism, Editura Uranus, București, 2005.

² Nicolescu Ov., Managementul întreprinderilor mici și mijlocii, Editura Economică, București, 2001; Russu C., Managementul întreprinderilor mici și mijlocii, Editura Expert, București, 1999; Sandu P., Management pentru întreprinzători, Editura Economică, București, 1997; Sasu C., Inițierea și dezvoltarea afacerilor, Editura Polirom, Iași, 2003.

³ Ackoff R. L., Business Ethics and the Entrepreneur, *Journal of Business Venturing*, 2, 1987, pp. 185–191; Anderson A., Smith R., The moral space in entrepreneurship: an exploration of ethical imperatives and the moral legitimacy of being enterprising, *Entrepreneurship & Regional Development*, 19, 2007, pp. 479–497; Bucar B., Glas, M., Hisrich R., Ethics and entrepreneurs: An international comparative study, *Journal of Business Venturing*, 18, 2003, pp. 261–281; Buchholz R., Rosenthal S., The Spirit of Entrepreneurship and the Qualities of Moral Decision Making: Toward A Unifying Framework, *Journal of Business Ethics*, 60, 2005, pp. 307–315; Chau L. L., Siu W., Ethical Decision-Making in Corporate Entrepreneurial Organizations, *Journal of Business Ethics*

- principalele provocări etice ale IMM-urilor sunt legate de raporturile cu clienții și salariații, alegerea sistemelor de distribuție, introducerea unor produse noi;

- etica deciziilor la nivelul IMM-urilor este influențată de valorile și raționamentele morale ale întreprinzătorului, mediul intern al organizației (cultură și climat organizațional, experiențele anterioare ale angajaților), mediul extern (legislație, nivel de educație al populației, militantismul diferitelor categorii de stakeholderi);

- în țările cu un nivel etic scăzut al mediului de afaceri (și cu presiuni scăzute din partea publicului pentru un comportament etic) valorile personale ale întreprinzătorului sunt decisive;

- la rândul lor, întreprinzătorii au o moralitate influențată de mediul familial, nivelul de educație, dimensiunea firmei.

În ceea ce privește procesele decizionale derulate în cadrul IMM-urilor, în literatura română asistăm la aceeași lipsă de preocupare (putem aminti o singură lucrare Popescu D., *Procesul*

23, 2000, pp. 365–375; Fassin Y., The Reasons behind Non-ethical Behaviour in Business and Entrepreneurship, *Journal of Business Ethics*, 60, 2005, pp. 265-279; Fassin Y., Van Rossem A., Buelens M., Small-business owner-managers' perceptions of business ethics and CSR-related concepts, *Journal of business ethics*, 98(3), 2011, pp. 425-453; Freeman R. E., Venkataraman S., *Ethics and Entrepreneurship, The Ruffin Series No. 3, A Publication of the Society for Business Ethics (Philosophy Documentation Center, Charlottesville, VA)*, 2002; Hannafey F., *Entrepreneurship and Ethics: A Literature Review, Journal of Business Ethics*, 46, 2003, pp. 99-110; Longenecker J. G., McKinney J. A., Moore C. W., *Ethics in Small Business, Journal of Small Business Management*, 27, 1989, pp. 27–31; Longenecker J. G., McKinney J. A., Moore C. W., *Egoism and Independence: Entrepreneurial Ethics, Organizational Dynamics* 16, 1988, pp. 64–72; Payne S. L., Duhon D. L., *Hard Time Ethics and the Small Business Entrepreneur, Business Insights* 9(2), 1990, pp. 29–32; Payne D., Joyner B., *Successful U.S. Entrepreneurs: Identifying Ethical Decision making and Social responsibility Behaviours, Journal of Business Ethics*, 65, 2006, pp. 203-217; Spence L. J., Rutherford R., *Small business and empirical perspectives in business ethics, Editorial. Journal of Business Ethics*, 47(1), 2003, pp. 1-5; Spence L. J. *Does size matter? The state of the art in small business ethics. Business Ethics: A European Review*, 8(3), 1999, pp. 163-174; Teal E. J., Carroll A. B., *Moral Reasoning Skills: Are Entrepreneurs Different? Journal of Business Ethics*, 19, 1999, pp. 229–240.